

پارادوکس قدرت و بیداری ژئوپولیتیک

تأملی بر پیامدهای ناخواسته سیاست‌های ترامپ برای ایران

این که دونالد ترامپ از سوی برخی تحلیل گران در داخل ایالات متحده به عنوان سیاستمداری نامتوازن، نامتعادل و غیرقابل پیش‌بینی ارزیابی می‌شود، موضوعی قابل بحث است؛ اما فارغ از داوری‌های شخصیتی، آنچه از منظر تحلیلی اهمیت دارد، پیامدهای عینی سیاست‌های اوست.

در این چارچوب، می‌توان از یک پارادوکس قابل تأمل سخن گفت: سیاست‌های تهاجمی و فشارمحور ترامپ، در کنار اقداماتی که به تشدید تنش و حتی جنگ میان ایران، آمریکا و اسرائیل انجامید، به صورت ناخواسته به نوعی بیداری ژئوپولیتیک در ایران منجر شده است.

این بیداری، بیش از هر چیز، به بازتعریف نقش جغرافیا در معادلات قدرت مربوط می‌شود. ایران، به واسطه موقعیت جغرافیایی خود، همواره در یکی از مهم‌ترین گره‌های ژئوپولیتیک جهان قرار داشته است، اما این ظرفیت در بسیاری از دوره‌های تاریخی، به‌طور کامل به ابزار قدرت و منبع ارزش‌افزایی تبدیل نشده است.

نمونه بارز این مسئله، تنگه هرمز است؛ گذرگاهی که هزاران سال محل عبور بخش قابل‌توجهی از تجارت جهانی به ویژه در حوزه انرژی بوده، بی‌آن‌که ایران به صورت نظام‌مند و راهبردی از آن به عنوان یک ابزار اقتصادی و ژئوپولیتیک بهره‌برداری کند.

تحولات اخیر نشان داده‌اند که این وضعیت در حال تغییر است. جنگ تحمیلی و فشارهای فزاینده، ایران را به این واقعیت سوق داده‌اند که موقعیت جغرافیایی، صرفاً یک داده طبیعی نیست، بلکه می‌تواند به یک ابزار فعال در سیاست‌گذاری اقتصادی و امنیتی تبدیل شود. این همان نقطه‌ای است که فشار خارجی، به صورت ناخواسته، به بازاندیشی در ظرفیت‌های داخلی انجامیده است.

در نتیجه، آنچه در نگاه نخست به عنوان تضعیف یک کشور تلقی می‌شود، در سطحی عمیق‌تر می‌تواند به تقویت آگاهی راهبردی آن بینجامد. تاریخ بارها نشان داده است که فشار، اگرچه در کوتاه مدت هزینه‌زا است، اما در برخی موارد می‌تواند به فعال‌سازی ظرفیت‌هایی منجر شود که پیش‌تر نادیده گرفته شده‌اند.

از این منظر، می‌توان گفت که سیاست‌های ترامپ - فارغ از نیت اولیه - در عمل به بازتعریف رابطه ایران با جغرافیای خود کمک کرده‌اند؛ رابطه‌ای که اگر به درستی مدیریت شود، می‌تواند به یکی از پایه‌های اصلی قدرت ملی تبدیل گردد.

و این همان پارادوکسی است که حافظ قرن‌ها پیش در یک بیت خلاصه کرده است: **عدو شود سبب خیر اگر خدا خواهد.**

مهدی روسفید - برلن

14.06.2026